

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΑ Μ.Μ.Ε.

Σταδίου 5, 10562, Αθήνα – τηλ. 210 3689426 – fax 210 3689450 – www.media.uoa.gr/ntlab

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Τίτλος κατεύθυνσης

Ψηφιακά Μέσα Επικοινωνίας και Περιβάλλοντα Αλληλεπίδρασης

Στόχος της κατεύθυνσης

Η ραγδαία εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας και των τηλεπικοινωνιακών δικτύων στις μέρες μας επιτρέπει την ανάπτυξη επικοινωνιακής δραστηριότητας με πλήθος νέων υπηρεσιών που έχουν κυρίως ως βάση τους το διαδίκτυο. Οι νέες αυτές επικοινωνιακές δυνατότητες διέπονται από ένα σύνολο παραμέτρων που συντελούν στην επιτυχημένη και μαζική χρήση τους όπως η αλληλεπιδραστικότητα, η σύγχρονη και ασύγχρονη ανταλλαγή μηνυμάτων, η συμμετοχικότητα, η χρήση ασύρματων συσκευών και η διάδραση με περιβάλλοντα υπερμέσων, πολυμέσων αλλά και εικονικής πραγματικότητας.

Τα νέα αυτά επικοινωνιακά περιβάλλοντα πρέπει να σχεδιάζονται με κανόνες οι οποίοι πρέπει να κατοχυρώνουν την ευχρηστία, να μειώνουν την πολυπλοκότητα της πληροφορίας που παρέχουν, να υποστηρίζουν αυξημένα επίπεδα αλληλεπίδρασης, να προσαρμόζονται στις ιδιαιτερότητες και τις προτιμήσεις του κάθε χρήστη, να εξασφαλίζουν φιλικότητα χρήσης και εργονομία, καθώς και ανθρωποκεντρικό σχεδιασμό, ώστε να αποφεύγεται ο αποπροσανατολισμός και η δυσχέρεια στην πλοήγηση των χρηστών μέσα στο περιβάλλον διάδρασης.

Οι νέες δυνατότητες σχεδιασμού, ανάπτυξης και αξιολόγησης τέτοιων περιβαλλόντων περιλαμβάνουν τεχνικές και μεθόδους προσαρμογής και εξατομίκευσης, τεχνητής νοημοσύνης, ηλεκτρονικής μάθησης (e-learning), εικονικών περιβαλλόντων, ασύρματης επικοινωνίας και συστημάτων εντοπισμού θέσης καθώς και νέους κανόνες σχεδιασμού που βασίζονται στις αρχές του ανοικτού περιεχομένου (open content), της μη-γραμμικής αφήγησης (non-linear narrative), των μέσων κοινωνικής βάσης (social media), των ομότιμων κοινοτήτων (peer-to-peer communities) καθώς και των σχημάτων συμμετοχικής διακυβέρνησης (participatory governance).

Στόχος της κατεύθυνσης είναι να παρουσιάσει στους φοιτητές τις παραπάνω τεχνικές και κανόνες σχεδιασμού, ανάπτυξης, διαχείρισης και αξιολόγησης ψηφιακών μέσων επικοινωνίας, τόσο σε επίπεδο ατομικό (επικοινωνία ανθρώπου – υπολογιστή) όσο και σε επίπεδο κοινωνικό (απο υπολογιστή διαμεσολαβημένη επικοινωνία) έτσι ώστε να αναπτύσσονται περιβάλλοντα αλληλεπίδρασης που διαθέτουν αυξημένα επίπεδα ευχρηστίας και είναι περισσότερο επικοινωνιακά και φιλικά προς το χρήστη.

Ειδικότερα, η κατεύθυνση απευθύνεται σε μεταπτυχιακούς σπουδαστές που δραστηριοποιούνται, ή επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν, στο σχεδιασμό, την ανάπτυξη, τη διαχείριση και την αξιολόγηση περιβαλλόντων υπερμέσων, συλλογών ψηφιακού περιεχομένου, υπηρεσιών ψηφιακής επικοινωνίας, υπηρεσιών κινητής επικοινωνίας, συστημάτων εικονικής πραγματικότητας, προσαρμοστικών περιβαλλόντων αλληλεπίδρασης και άλλων, σε τομείς που εμφανίζουν ένταση πληροφορίας, επικοινωνίας, προσβασιμότητας, ευχρηστίας και διαδραστικότητας.

Τέτοιοι τομείς είναι, μεταξύ άλλων, τα ΜΜΕ, η επικοινωνία κοινωνικής αλληλόδρασης, η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία, η διοίκηση, η παροχή υπηρεσιών, η παραγωγή και προώθηση ψηφιακών προϊόντων και υπηρεσιών.

Ακαδημαϊκά προσόντα υποψηφίων

Την κατεύθυνση μπορούν να παρακολουθήσουν πτυχιούχοι ανθρωπιστικών και κοινωνικών σπουδών, σπουδών παιδαγωγικής και εκπαίδευσης, σπουδών επικοινωνίας και δημοσιογραφίας, σπουδών πληροφορικής και ψηφιακής τεχνολογίας, σπουδών σχεδιασμού και εφαρμοσμένων τεχνών (αρχιτεκτονική, γραφικές τέχνες), ψηφιακής δημιουργίας και καλών τεχνών.

Μαθήματα κατεύθυνσης

1. Επικοινωνιακές Διαστάσεις του Νέου Τεχνολογικού Περιβάλλοντος

Στο μάθημα αυτό επιχειρείται η γνωριμία των φοιτητών/φοιτητριών με τη σύγχρονη πραγματικότητα καθώς και τις μελλοντικές τάσεις των ψηφιακών μέσων επικοινωνίας. Θεωρία και εφαρμογές εξοικειώνουν τον φοιτητή με τον πανταχού παρόντα υπολογιστή (ubiquitous computing), τη διεισδυτική υπολογιστική (pervasive computing), τη περιρρέουσα νοημοσύνη (ambient intelligence) και τους φερόμενους υπολογιστές (wearable computers) καθώς και με τις εκπαιδευτικές και επικοινωνιακές απαιτήσεις των ανθρώπων του αύριο που χαρακτηρίζονται ως «ψηφιακοί αυτόχθονες» (digital natives).

2. Προσαρμοστικά και Εξατομικευμένα Περιβάλλοντα Επικοινωνίας στο Διαδίκτυο

Το περιεχόμενο στο διαδίκτυο όπως και σε κάθε περιβάλλον που παρουσιάζεται με τη δομή ενός υπερμέσου, πρέπει να προσαρμόζεται στα διαφορετικά ενδιαφέροντα και τις «μοναδικές» ανάγκες του κάθε χρήστη. Ο στόχος του μαθήματος είναι να παρουσιάσει πρόσφατα ερευνητικά αποτελέσματα και νέες μεθόδους σχεδιασμού και ανάπτυξης επικοινωνιακού και φιλικού προς τον χρήστη περιεχομένου κάνοντας χρήση ενός «έξυπνου» (intelligent) και εξατομικευμένου (personalized) σχήματος αλληλεπίδρασης με το διαδίκτυο και τις εφαρμογές του. Το νέο αυτό σχήμα αλληλεπίδρασης θα υπηρετεί τους χρήστες βάσει των ενδιαφερόντων, των αναγκών, των δυνατοτήτων και των προτιμήσεων τους επιτυγχάνοντας την αύξηση της ικανοποίησης και της αποτελεσματικότητάς τους κατά την πλοήγησή τους σε έναν ιστοχώρο και μετριάζοντας την γνωστική τους υπερφόρτωση. Θα παρουσιαστούν επίσης βασικοί ορισμοί της ευχρηστίας διεπιφανειών χρήσης, καθώς επίσης και οι βασικότερες μέθοδοι αξιολόγησης ευχρηστίας. Θα γίνει αναφορά στην ανάπτυξη ανθρωποκεντρικών συστημάτων διεπαφής και στη δυνατότητα προσαρμοστικότητας και εξατομίκευσης εφαρμογών διαδικτύου και υπερμέσων με στόχο ο φοιτητής να μπορεί να σχεδιάζει και να αναπτύσσει ένα πιο επικοινωνιακό περιεχόμενο. Η εφαρμογή των εννοιών αυτών θα πραγματοποιηθεί στο πεδίο της ηλεκτρονικής μάθησης - e-learning όπου θα αξιολογηθεί η απόδοση της προσαρμογής και της εξατομίκευσης στη μαθησιακή διαδικασία.

3. Περιβάλλοντα Επικοινωνίας στον Φυσικό και στον Ψηφιακό Κόσμο

Τα φυσικά περιβάλλοντα στο πλαίσιο των οποίων εκτυλίσσεται η καθημερινή μας ζωή λειτουργούν ως πλαίσια για διαπροσωπική επικοινωνία. Η συνεχής και εκτεταμένη διείσδυση και ενσωμάτωση τεχνολογικών συστημάτων και δικτύων επικοινωνίας σε πολλούς τομείς της καθημερινής ανθρώπινης δράσης, μεταλλάσσει και επαναπροσδιορίζει τα φυσικά περιβάλλοντα, διαμεσολαβώντας έτσι την επικοινωνία των ατόμων μέσα σε αυτά. Οι τεχνολογίες αυτές υποστηρίζουν επίσης τη λειτουργία αμιγώς ψηφιακών περιβαλλόντων επικοινωνίας (π.χ. πολυχρηστικά εικονικά περιβάλλοντα, περιβάλλοντα υπερμέσων στο διαδίκτυο). Παράλληλα, οι πρόσφατες

εξελιξίς των τεχνολογιών κινητής και ασύρματης επικοινωνίας (π.χ. σύγκλιση νέων ευρυζωνικών τηλεπικοινωνιακών δικτύων, γεωγραφικών συστημάτων εντοπισμού και αλληλεπιδραστικών συστημάτων διεπαφής για συσκευές κινητής τηλεφωνίας) έχουν αρχίσει ήδη να μεταβάλλουν τον τρόπο με τον οποίο δρούμε και επικοινωνούμε στον αστικό δημόσιο χώρο.

Στόχος του μαθήματος είναι η κατανόηση της λειτουργίας, της χρήσης και των επιπτώσεων των επικοινωνιακών αυτών συστημάτων και περιβαλλόντων στον άνθρωπο. Συγκεκριμένα, μελετώνται σε βάθος οι περιπτώσεις των εικονικών περιβαλλόντων (virtual environments), των συστημάτων επικοινωνίας δι' εντοπισμού (locative media) και των συστημάτων ευφών περιβαλλόντων (intelligent environments/ambient intelligence). Για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος οι φοιτητές θα εξετάσουν παραδείγματα εφαρμογών από τον χώρο των συγκεκριμένων τεχνολογιών αιχμής της πληροφορίας και της επικοινωνίας και θα εμπλακούν στη χρήση και την εις βάθος διερεύνηση πρωτοτύπων συστημάτων τα οποία βρίσκονται εγκατεστημένα στο Εργαστήριο Νέων Τεχνολογιών του Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ.

4. Συμμετοχική Ψηφιακή Επικοινωνία και Διακυβέρνηση

Η αποκεντρωμένη φύση του διαδικτύου, όπως αυτή γίνεται κατανοητή όλο και περισσότερο όχι μόνο από τους παραγωγούς και διαχειριστές αλλά και από τους απλούς χρήστες περιεχομένου και υπηρεσιών ψηφιακής επικοινωνίας, δίνει λαβή στην ανάπτυξη μιας αντίληψης ομότιμης λειτουργίας του παγκόσμιου ιστού, η οποία υλοποιείται με νέες υπηρεσίες και σχήματα ψηφιακής αλληλόδρασης που επιτρέπουν, σχηματικά μιλώντας, όχι μόνο να «διαβάζει» αλλά και να «γράφει» κανείς στον ψηφιακό κόσμο που μας περιβάλλει. Το κίνημα του ανοικτού λογισμικού (open software), και η γενικευμένη μετεξέλιξή του στο αίτημα του ανοικτού περιεχομένου (open content), είναι ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή. Η έννοια της ανοικτής διακίνησης και συμβολής ψηφιακού περιεχομένου, με καθολικά δικαιώματα ανάγνωσης, σχολιασμού και τροποποίησης, αποτελεί άλλωστε τη βασική αρχή λειτουργίας των σύγχρονων μέσων κοινωνικής βάσης (social media), διάχυσης και ανάπτυξης συμμετοχικού περιεχομένου (participatory content). Επιπλέον, η σύνδεση της έννοιας αυτής με την ιδέα της καθολικής συμμετοχής στη διαμόρφωση των κανόνων και τη λήψη των τελικών αποφάσεων δημιουργεί το έδαφος για νέα σχήματα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (electronic governance), που απλώνονται πέρα από τους παραδοσιακούς τομείς της «ηλεκτρονικής διοίκησης» και της «ηλεκτρονικής δημοκρατίας» στην εν γένει διακυβέρνηση έργων και κοινοτήτων στο διαδίκτυο. Στο πλαίσιο αυτό, το προτεινόμενο μάθημα πραγματεύεται θέματα όπως το ανοικτό περιεχόμενο (open content), τα μέσα κοινωνικής βάσης (social media), οι ομότιμες κοινότητες (peer-to-peer communities) καθώς και τα σχήματα συμμετοχικής διακυβέρνησης (participatory governance), τα οποία παρουσιάζονται υπό όρους αυτοτελούς μελέτης αλλά και σε σχέση με τις προαναφερθείσες κοινές αρχές σχεδιασμού και πρόθεσης χρήσης που διέπουν την ανάπτυξή τους.

5. Μάθημα μεθοδολογίας κατεύθυνσης

Το μάθημα αυτό πραγματεύεται τη μεθοδολογική προσέγγιση που είναι καλό να ακολουθείται για τη δημιουργία ψηφιακών περιβαλλόντων επικοινωνίας. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των περιβαλλόντων αυτών ακολουθούν κανόνες οι οποίοι κατοχυρώνουν την ευχρηστία, μειώνουν την πολυπλοκότητα, υποστηρίζουν αυξημένα επίπεδα αλληλεπίδρασης, προσαρμόζονται στις ιδιαιτερότητες και τις προτιμήσεις του κάθε χρήστη, καθώς και ανθρωποκεντρικό σχεδιασμό, ώστε να αποφεύγεται ο αποπροσανατολισμός και η δυσχέρεια στην πλοήγηση των χρηστών μέσα στο περιβάλλον αλληλεπίδρασης. Επιπρόσθετα, τα ψηφιακά περιβάλλοντα επικοινωνίας μπορούν να υποστηρίζουν ανοικτούς και απλούς τρόπους ενσωμάτωσης περιεχομένου το οποίο παράγεται από τους χρήστες, σύνδεση με τρίτες υπηρεσίες

άντλησης/χαρακτηρισμού περιεχομένου ελεύθερα διαθέσιμες στο διαδίκτυο, καθώς και να διέπονται από στοιχεία διασκεδαστικότητας και παικτικότητας, με την ευρύτερη έννοια των όρων, που καθιστούν τη αλληλεπίδραση με το ψηφιακό περιβάλλον μια ευχάριστη εμπειρία.

Κατά τη διάρκεια του μαθήματος θα παρουσιαστούν τα στάδια στα οποία συνίσταται η δημιουργία ενός ψηφιακού περιβάλλοντος, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε καθαρά πρακτικό επίπεδο. Στόχος του μαθήματος είναι οι φοιτητές να αποκομίσουν όχι μόνο τις απαραίτητες θεωρητικές γνώσεις αλλά και πρακτική εμπειρία από τη δημιουργία ενός ψηφιακού περιβάλλοντος επικοινωνίας, συμμετέχοντας ενεργά στη διαδικασία αυτή, σε συνεργασία με άλλους φοιτητές. Τα τέσσερα στάδια της δημιουργίας που θα παρουσιαστούν είναι τα εξής:

- το στάδιο της ανάλυσης κατά το οποίο αποφασίζεται ο σκοπός, το κοινό, το περιεχόμενο και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης ενός τέτοιου περιβάλλοντος, ενώ συλλέγονται δεδομένα σχετικά με τις προδιαγραφές που αφορούν στους χρήστες αλλά και στη λειτουργικότητα του περιβάλλοντος.
- το στάδιο του σχεδιασμού όπου καθορίζεται το είδος και ο βαθμός της αλληλεπίδρασης, η πλοήγηση και η αισθητική του περιβάλλοντος αλληλεπίδρασης καθώς και οι αρχές που διέπουν τη σύνθεση του περιεχομένου του.
- στο επόμενο στάδιο της παραγωγής πραγματοποιείται η υλοποίηση του περιβάλλοντος κάνοντας χρήση ειδικού λογισμικού όπως Dreamweaver, Flash, γλωσσών προγραμματισμού όπως Java, HTML καθώς και διεπαφών με πληροφοριακές υπηρεσίες στο διαδίκτυο όπως RSS κλπ. Ειδικά εργαστηριακά μαθήματα θα είναι αφιερωμένα στην εκμάθηση της χρήσης ορισμένων από τα παραπάνω εργαλεία.
- Στο τελευταίο στάδιο θα αναφερθούν τρόποι αξιολόγησης ενός ψηφιακού περιβάλλοντος ελέγχοντας αρχικά την τεχνική αρτιότητα του περιβάλλοντος, την χρηστικότητά του και τον βαθμό ικανοποίησης των προδιαγραφών που είχαν προσδιορισθεί στο στάδιο της ανάλυσης, μέσω ποιοτικών και ποσοτικών ερευνητικών μεθόδων.

Διδάσκοντες

Μιχάλης Μειμάρης, Καθηγητής Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ

Κωνσταντίνος Μουρλάς, Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ

Δημήτρης Χαρίτος, Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ

Δημήτρης Γκούσκος, Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ.